
Contribuții documentare referitoare la situația administrației județului Năsăud (1928-1929)

Adrian ONOFREIU

Cuvinte cheie: administrație, județul Năsăud (1928-1929); economie; culte-învățăământ; administrație, zootehnie, căi de comunicație, sănătate, silvicultură.

Schlussworter: Kreis Bistritz-Nassod (1928-1929); Ökonomie; Kultus und Erziehungswesen; Verwaltungs und Zootechnik, Verkerswesen, Gesundheitswesen, Forstwissenschaft.

Evoluția administrației în perioada interbelică a fost definită ca un proces sinuos și continuu. Necesitatea unei organizări unitare, care să topească într-un creuzet comun diferitele reglementări, atât cele din Vechiul Regat cât și ale provinciilor unite în anul 1918, a determinat o efervescență stimulatorie în domeniu. Fie prin reglementări fundamentale (Constituția din 1923), sau prin legi organice (Legea de organizare administrativă din 1925), a fost definită concepția de organizare administrativă a statului național român unitar.

În acest proces, relația biunivocă dintre autoritățile centrale și cele locale – pe diferite paliere organizatorice – a reprezentat o constantă a politicilor în domeniu. De aceea, și mărturiile relative la acest subiect au fost consistente și s-au concretizat în documente de sinteză elaborate de ambele părți aflate în procesul de relaționare.

Dacă până acum am reliefat aspecte relative la subiectul enunțat¹, în continuare oferim o analiză documentară a „mersului” administrației locale, la „cumpăna” dintre cele două reglementări majore în domeniu, legea de organizare generală a administrației (1925) și cea de organizare a administrației locale (1929).

Chiar dacă sinteza administrativă a anului 1932² a avut la bază valorificarea informațiilor conținute în rapoartele diferitelor servicii județene, concretizată în raportul înaintat de instituția prefecturii către consiliul județean, acest document a fost, în mod evident, influențat de „retușurile” inevitabile, pentru a oferi un material „acomodat” cerințelor timpului.

De aceea, documentele pe care le prezentăm în continuare conțin informațiile primare ale serviciilor din subordinea Consiliului Județean Năsăud. Ele au fost întocmite în baza prevederilor legislative de organizare a instituției. Înființarea acesteia a fost prevăzută în legea administrativă din 1925, dar a devenit efectiv funcțională abia începând cu anul 1927³. Consiliul județean a fost creat ca un organ colegial, deliberativ, ales al județului ca unitate administrativă descentralizată, care lucra în două sesiuni plenare și altele, extraordinare. Activitatea acestuia se baza pe eligibilitatea membrilor, dreptul de inițiativă în probleme locale și a

1 Vezi principalele titluri la Adrian Onofreiu, „Contribuții documentare privind situația județului Năsăud în perioada interbelică. Anul 1932”, în *Revista Bistriței*, Bistrița, XXVII, 2013, nota 1, p. 239. Pentru raporturile dintre puterea centrală și cea locală – prefect politic și prefect administrativ – vezi *Ibidem*, nota 2.

2 Pentru comparație, vezi și raportul lui Alexandru Pălăgeșiu, președintele delegației Consiliului Județean sub titlul „Expunerea situației județului Năsăud pe anul 1930”, în *Gazeta Oficială a județului Năsăud*, Bistrița, anul XXIX, nr. 5, 16 februarie 1931, pp. 37-48.

3 Prima ședință de constituire a avut loc la data de 25 ianuarie 1927; apud. Adrian Onofreiu, Octavian Baci, Iosif Redl, *Consiliul Județean Bistrița-Năsăud (1925-2016)*, Ed. Charmides, Bistrița, 2016, p. 39.

avut ca menire principală aceea de a aduce actul administrativ mai aproape de populația căruia i se adresa și a cărui beneficiar era⁴. Între sesiunile ordinare administrația județului era condusă de Delegația Permanentă. Consiliului județean, întrunit în sesiuni ordinare i se prezentau rapoartele de activitate ale diferitelor comisii, pe domenii de activitate: comisiunea administrativă, financiară și de control, de lucrări publice, economică, a cultelor și învățământului.

Documentele au fost prezentate în ședințele ordinare, din 29 martie 1928⁵, extraordinară, din 1 noiembrie 1928⁶ și ordinară, din 27 martie 1929⁷.

Ele cuprind principalele aspecte din activitatea serviciilor județene, înaintate comisiilor de specialitate din cadrul consiliului județean. Aflăm astfel mărturii interesante despre situația din varii domenii:

- a. economic: dominat de consecințele nefaste ale războiului, prin secătuirea resurselor umane și materiale și lipsa banilor, pentru a cărui neajunsuri trebuia contractat un împrumut extern, garantat prin „munca fiecăruia, respectul față de lege și ordinea interioară”;
- b. culte și învățământ: domeniu reprezentat de culte (biserica), școală: de la nivelul „grădinilor de copii”, apoi, primare, secundare, normale și confesionale, de arte și meserii, licee, toate, de stat și particulare, frecvența și gradul de promovabilitate; reuniuni și asociații: ASTRA-Despărțământul Năsăud, reuniunile femeilor române și săsești, cercurile misionare ale preoților, cercurile culturale ale învățătorilor;
- c. administrație: caracterizată prin lipsa regulamentului de aplicare a legii din 1925, slaba pregătire a funcționarilor, mișcări ale personalului, influența structurilor superioare și validarea conturilor de gestiune a localităților doar până în anul 1927;
- d. zootehnie: cu activitate concretizată prin înființarea Comisiunii zootehnice (1924), cumpărarea de reproducători, organizarea expozițiilor de animale și a prelegerilor populare, ca și crearea unui lot de 36 ha, pentru asigurarea reproducătorilor pentru bovine din rasele Pfingzgau și Siementhal;
- e. căi de comunicație: constituite din „șosele” naționale, aflate într-o situație generală rea, datorită „alocării bugetare mici pentru împietruire”, iar cele județene, într-o stare atât de rea, „încât sunt expuse la distrugerea totală, iar circulația va fi întreruptă”, alocarea a 50% din cheltuieli pentru personal, ca și elaborarea unui program de lucrări pentru perioada 1928-1936;
- f. serviciul sanitar: cu o activitate normală și combaterea epidemiilor de scarlatină și pojar, ca și a bolilor sociale: cancer, conjunctivită granuloasă, sifilis, înregistrarea sporului natural al populației, ca și măsuri de asistență socială.

Toate conturează imaginea de ansamblu a structurii județului Năsăud. Sunt expuse, în primul rând lucrurile pozitive, definite de străduința îmbunătățirii activității funcționarilor din administrație, menținerea în stare relativă de utilizare a căilor de comunicații – „șosele județene, vicinale și comunale” – asigurarea unei stări satisfăcătoare a sănătății animalelor, în beneficiul consumatorilor variilor lor produse, timidele încercări de dezvoltare a activităților industriale și comerciale, preocuparea pentru administrarea și exploatarea în regim silvic a fondului forestier, asigurarea controlului asupra stării de sănătate a populației și combaterea bolilor epidemice sau contagioase, gestionarea problemelor învățământului – pe toate palierele organizaționale –, a cultelor și sistemului asociativ.

Pe de altă parte, documentele conțin, chiar și datorită „autocenzurii” impusă de statutul/funcțiile celor care le-au realizat, numeroase aspecte negative, referitoare la precaritatea resurselor financiare, care determina politici publice la limita acceptabilității, transpuse în situația precară a căilor de comunicații, supuse deselor inundații și deteriorări, care reclamau investiții continue în prunduire și pietruire, singurele moda-

4 *Ibidem*, p. 33.

5 Raport prezentat la punctul nr. 7 al ședinței de Anastasiu Bejan, care a prezentat situația economică a diferitelor ramuri ale județului: zootehnică, a Consilieratului Agricol (instituția creată pentru aplicarea Reformei Agrare din anul 1921), Direcțiunea Regională Silvică, Camera de Comerț și Industrie – Secția Bistrița; *Ibidem*, p. 48.

6 Când s-a luat act de rapoartele prezentate de Grigore Pletosu, privind starea învățământului și a cultelor (pct. 13), George Linul, privind starea administrației județene și a comunelor din județ (pct. 17), *Ibidem*, pp. 50-51.

7 A fost consemnat documentar doar raportul asupra stării de sănătate și igienă, prezentat de Simion Turcu (pct. 9), dar înțuim noi, au fost „asumate” și prezentate cele referitoare la situația asupra șoselelor și lucrărilor publice (pct. 8), a situației diferitelor ramuri economice, comerciale și industriale din județ (pct. 9), prezentate de Atanasie Bejan; *Ibidem*, p. 54.